

ROCKALL, AVAGY EGY SZIKLA KAPCSÁN FELMERÜLŐ NEMZETKÖZI JOGI KÉRDÉSEK

JECS FRANCISKA*

Ahogy az a címből is kiderül, a Rockall nevű észak-atlanti térségben elhelyezkedő nemzetközi viszonylatban aprónak számító szikla jogi helyzetét veszem górcső alá. Első ránézésre fel sem merül, mennyi vitára adhat okot. Jelen esetben négy állam, Dánia (Feröer-szigetek), Izland, az Egyesült Királyság és Írország között 2019 júniusában éleződött ki a helyzet, különösképp az Egyesült Királyság (Skócia) és Írország között. Tanulmányom elején Rockall szuverenitási kérdéseit tisztázom az Egyesült Királyság és Írország között, majd megvizsgálom, hogy az UNCLOS alapján szigetnek minősül-e. Továbbhaladva felvázolom, hogy rendelkezhet-e parti tengerrel és további gazdasági hasznosítási övezetekkel. Az elméleti részt követően áttérek a halászati jogok vizsgálatára, végül keresem a lehetséges megoldásokat a Rockall körül fennálló viták megoldására

Kulcsszavak: *szuverenitás, tengerjog, halászati jog, szikla, sziget, kontinentális talapzat*

As the title suggests, the legal status of a small rock in international relations is (being) examined, which is located in the North Atlantic region. At first sight, it does not arise how much controversy it can give rise to. In the following 'case', among four states — Denmark (Faroe Islands), Iceland, the United Kingdom and Ireland — the situation intensified in June 2019, in particular between the United Kingdom (Scotland) and Ireland. At the beginning of the current article, Rockall's sovereignty issues is clarified between the United Kingdom and Ireland, and then examine whether it constitutes as an island under the UNCLOS. Furthermore, drawing up that Rockall may have territorial sea and economic zones. After the theoretical part, turn to the study of fishing rights, and finally look for possible solutions to the disputes around Rockall.

Keywords: *sovereignty, law of the sea, fishing rights, rock, island, continental shelf*

Bevezetés

A jelen tanulmány célja annak megvizsgálása, hogy egy földrajzilag jelentéktelen terület – jelen esetben egy Rockall nevű kis területű, tengerrel körülvett szikla – hogyan okozhat hosszú ideje fennálló diplomáciai feszültségeket, illetve vitákat szuverenitásról és halászati jogokról.

* DR. JECS FRANCISKA
I. évfolyamos PhD-hallgató
Miskolci Egyetem ÁJK
Európai és Nemzetközi Jogi Intézet
Polgári Eljárásjogi és Nemzetközi Jogi Intézeti Tanszék
3515 Miskolc-Egyetemváros
jecs.franci@gmail.com

Rockall időszakosan megjelenik a hírekben egy régóta fennálló vita kapcsán – az Egyesült Királyság, Írország, még érintőlegesebben Dánia (Feröer-szigetek) és Izland – a négy állam között. Az elmúlt években ez a vita ritkán tűnt fel a nyilvánosság előtt, mivel a folyamatban lévő, megoldatlan tárgyalások képezték részét, amelyek a négy érintett állam kontinentális talapzatra vonatkozó követeléseire irányultak. Azonban 2019 júliusában a skót kormány az ír hajók elleni végrehajtási intézkedésekkel (*enforcement actions*) fenyegetett, mivel az ír hajók – a skót kormány meglátása szerint – illegálisan halásztak a Rockall körüli skót felségvizeken. Válaszul Írország azonnal megtagadta Skócia azon jogát, hogy ilyen lépéseket tegyen, ami az Egyesült Királyság Rockall feletti szuverenitásának elutasításán alapult. Továbbá azon az érven, miszerint az olyan lakatlan „sziklák”, mint például Rockall, és az a felett fennálló szuverenitás nem releváns az Egyesült Királyság állítólagos tengeri kereskedelmi jogosultsága szempontjából. A skót hozzáállás megmagyarázható a brexit előtti és függetlenség mellett álló politikai légkörrel, ahol a természeti erőforrások feletti szuverén jogok jelentős szerepet fognak játszani. Írország ellenérve azonban, úgy tűnik, hogy az alkalmazandó jog félreértésén alapul, mind a terület, mind a tengeri kereskedelemre vonatkozó jogok tekintetében. A valódi eredmény az *Európai Unió Közös Halászati Politikájának (a továbbiakban: KHP)* kontextusában jelenik meg a halászat engedélyezésére vonatkozó szabályok kapcsán, ideértve a potenciálisan megszerzett szokásjogokat is.¹

Tanulmányom első részében Rockall földrajzi és történelmi hátterét vázolom fel, majd áttérek szuverenitási kérdések tisztázására. Ismertetem a Montego Bay-egyezmény vonatkozó rendelkezéseit Rockallra kivetítve. Az elméleti részt követően a bonyolultabb tengerjogi kérdésekre világítok rá, majd a Rockall körüli halászati jogok vizsgálatára térek ki. Tanulmányom végén a Rockall körüli kontinentális talapzatról szóló vitát, valamint a brexit kapcsán felmerülő kérdéseket veszem górcső alá

1. Rockall földrajzi és történelmi háttere

A következőkben elengedhetetlennek tartom Rockall földrajzi és történelmi bemutatását a tanulmány hátralévő részének könnyebb megértése érdekében.

Rockall (1. melléklet) az egyetlen megmaradt csúcsa egy Atlanti-óceán északkeleti részén található vízzel borított vulkáni fennsíknak. 167 tengeri mérföldre (309 km) fekszik nyugatra a skót – ma már lakatlan – *Saint Kilda* nevű szigettől és körülbelül 230 tengeri mérföldre (425,96 km) északnyugatra az ír város, *Donegal* partjától. (2. melléklet) Ez az apró, távoli, gránit szikladarab alig több mint 17 méter magas és 25 méter széles, sivár természetű. (3. melléklet) Lakatlan (kivéve a puhatestűek, a télizöld növények, illetve, ha az időjárási körülmények megengedik, a fészkelő tengeri madarak különféle fajai gazdagítják élővilágát), és lényegében

¹ Richard COLLINS: *Sovereignty has “Rock-all” to do with it... or has it? What’s at stake in the recent diplomatic spat between Scotland and Ireland?* <https://www.ejiltalk.org/sovereignty-has-rock-all-to-do-with-it-or-has-it-whats-at-stake-in-the-recent-diplomatic-spat-between-scotland-and-ireland/>, 2020. február 15.

lakhatatlan², azaz „emberi megélhetésre alkalmatlan”.³ Sivár élővilága ellenére, a Rockallt körülvevő bizonyos népi rejtély számos tudóst és kalandort csábított expedícióra.⁴

Az észak-atlanti sziget története a 7. századtól datálódik⁵, azonban a tudományos felfedezések a 19. század elejére nyúlnak vissza. A korai tudományos érdeklődés ellenére a szigetet hivatalosan egyik állam sem támasztott területi igényt vagy csatolta saját államterületéhez egészen 1955-ig. Ekkor a brit királyi tengerészgyalogosok (*British Royal Marines*) egy plakettet rögzítettek a felszínén, és kitűzték az Egyesült Királyság zászlaját, a *Union Jack*-et annak érdekében, hogy a sziklát az Egyesült Királyság területének tekintsék. Ezt a mérföldkőnek számító lépést egyben a brit gyarmati uralom utolsó hivatalos expanziójaként is lehet tekinteni. Úgy tűnik, hogy Rockall okkupációját a félelem motiválta.⁶ Ugyanis a hidegháború miatt fennálló helyzet kapcsán az Egyesült Királyság attól tartott, hogy a Szovjetunió a sziklát a brit nukleáris kísérletekről való kémkedésre használta volna fel.⁷ 1971-ben az Egyesült Királyság Haditengerészete (*UK Navy*) egy bevetés során (*Operation Top Hat*⁸) felrobbantotta a szikla csúcsát, hogy egy navigációs fényjelző készüléket (*light beacon*) telepítsen.⁹

Érdekességgént szeretném megjegyezni, hogy ezt követően különböző okok miatt számos kísérlet történt a szikla hosszabb ideig történő „meghódítására”. A közel-múltban, 2014 júliusában, egy kalandor egyéni rekordot állított fel azzal, hogy 43 napot töltött a sziklán.¹⁰

2. Szuverenitási kérdések Rockall felett

A továbbiakban Rockallt, mint egy sziklának a nemzetközi jogi helyzetét veszem górcső alá. Kezdetben a szuverenitásának elnyerésére és jelentőségére vonatkozó ismereteket vázolom fel.

A sajtó közleményében a szomszédos államok közötti legutóbbi kontinentális talapat iránti követelésekről szóló vitáját, mint egy hosszú idő óta fennálló területi

² COLLINS: i. m.

³ KOVÁCS Péter: *Nemzetközi Jog*. Osiris Kiadó, Budapest, 2016, 698.

⁴ COLLINS: i. m.

⁵ Severin CARELL: *Rockall- a timeline*.

<https://www.theguardian.com/uk/2013/may/28/rockall-timeline>, 2020. február 17.

⁶ Jason RODRIGUES: *Archive: Rock of ages – over a century of reporting about Rockall*.

<https://www.theguardian.com/theguardian/from-the-archive-blog/2013/may/28/rockall-nick-hancock-archive#maincontent>, 2020. február 19.

⁷ John VIDAL: *'Hello Mum, I'm on Rockall': The £100 bn piece of rock*.

<https://www.theguardian.com/theguardian/2011/jan/01/john-vidal-rockall>, 2020. március 30.

⁸ Report on *Operational Top Hat government expedition to Rockall in 1971*.

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/599002/Report_on_Operational_Top_Hat_government_expedition_to_Rockall_in_1970.pdf, 2020. február 23.

⁹ RODRIGUES: i. m.

¹⁰ <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-highlands-islands-28335886>, 2020. március 14.

vitaként állította be. Ennek ellenére a Rockall feletti szuverenitás kérdése meglehetősen egyértelműnek tűnik, azonban a szuverenitás jelentősége további nézeteltérésekre adhat okot. Az Egyesült Királyság a hidegháború idején tett 1955-ös fellépése a Szovjetunióval szemben, mint a Rockall brit területhez tartozását kifejező plakett telepítésével és a Union Jack kitűzésével a nemzetközi jog származékos területszerzési módjai közül az egyértelmű, szimbolikus annexióval (*symbolic annexation*) egyezett meg. Ezt követően ténylegesen fennálló közigazgatást alámasztó tevékenységek (*acts of administrative control*) kezdődtek, mint például a sziget inkorporálása vagy az előző fejezetben említett navigációs fényjelzőkészülék telepítése.¹¹ A Rockall-törvény¹² (*Rockall Act*) 1972-ben került elfogadásra annak érdekében, hogy hivatalosan inkorporálja Rockall Egyesült Királysághoz tartozását. A sziget a skóciai *Inverness-shire* megye részévé vált.¹³

Itt érdemes megjegyezni Richard Collins szóhasználatát, mely ellentmondást válthat ki Rockall szimbolikus annexiója kapcsán. Mivel az annexió a nemzetközi jog származékos területszerzési jogcímei közül egy közvetlen agresszió útján megvalósuló egyoldalú nemzetközi jogi aktus, amely egy terület katonai hatalommal való megszerzését jelenti,¹⁴ „amikor az azt elszenvedő állam államisága bár megkisebbedett területen, de fennmarad”.¹⁵ Jelen esetben azonban a közvetlen agresszió és az államiság feltételeinek hiányában ez nem állapítható meg. Meglátásom szerint a Rockall feletti területszerzési módok kapcsán, – azon belül is az eredeti területszerzési módok közül – egzaktabb lenne az okkupációként, foglalásként történő minősítés. A nemzetközi jog szerinti foglalás két különálló fogalomra terjed ki¹⁶, amely egyben feltételként is szolgál. Hiszen okkupálni csak olyan uratlan területet lehet (*terra nullius*), amely birtokba vonható, amelyen szuverenitás gyakorolható. Az okkupáció tárgya uratlan terület, azaz a senki földje, amelyen még nem állt fenn állami uralom az okkupációt megelőzően.¹⁷ Ennek okán vizsgálta a Nemzetközi Bíróság a Nyugat-Szahara ügyben adott tanácsadó véleményében egyik fő kérdésként, hogy a spanyol gyarmatosítás idején – 1884-től kezdődő időszak – a társadalmilag és politikailag szerveződött nomád törzsek

¹¹ COLLINS: i. m.

¹² Island of Rockall Act 1972, 1972. február 10./10 February 1972. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1972/2>, 2020. február 23.

¹³ CARELL: i. m.

¹⁴ CSATLÓS: Térség és terület a nemzetközi jogban. In: Jakab András – Fekete Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. 2018. <https://ijoten.hu/szocikk/terseg-es-terulet-a-nemzetkozi-jogban> [19].

¹⁵ KOVÁCS: i. m. 248.

¹⁶ Christine CHINKIN: Laws of occupation. In: *Conference on Multilateralism and International Law with Western Sahara as a case study hosted by the South African Department of Foreign Affairs and the University of Pretoria*, UNISA Press, Pretoria, 2008, 196. <http://removethewall.org/wp-content/uploads/2014/05/Laws-of-Occupation-Christine-Chinkin-2009.pdf>, 2020. május 17.

¹⁷ CSATLÓS: i. m. [15]

által lakott nyugat-szaharai vidék *terra nullius* volt-e.¹⁸ Ennek háttérében többek között a *terra nullius* mint elv diszkreditálódása állt, amelyet a gyarmatosító hatalmak területszerzéseik jogalapjául, valamint az őslakos népek alávetésének igazolására használtak.¹⁹ Tanácsadó véleményében a Nemzetközi Bíróság nemleges választ adott, vagyis a nomád törzsek által lakott nyugat-szaharai vidék nem volt uratlan terület a spanyol gyarmatosítás idején.²⁰ A területnek tehát valóban „uratlannak”, végső soron lakatlannak kell lennie.²¹ Ez a feltétel Rockall esetében fennáll, mi több nemcsak lakatlan, hanem lakhatatlan is, ahogy azt az előző fejezetben jegyeztem. Mindenesetre a rendelkezésre álló források alapján az állapítható meg, hogy a brit akció előtt csak magánexpedíciók történtek, de nem területszerzési szándékkal, továbbá a Szovjetunió a hidegháború során csak kilátásba helyezte a kémplatform telepítését, de nem valósította meg. Ezek mind Rockall „uratlanságát” támasztják alá.

Az okkupáció további feltétele, hogy az adott terület birtokba vonható legyen. Ennek manifestációja a területre kitűzött zászló volt, (és ennek nyomán a deklarációval történő névleges birtokbavétel). Azonban a formális birtokbavétellel kifejezett birtoklási szándék kevés, ezen túlmenően a tényleges birtokban tartás is szükséges ahhoz, hogy egy terület egy adott államé lehessen. A jogilag érvényes foglaláshoz szükséges, hogy az állam a foglalási szándék kinyilvánítása mellett (*animus possidendi* vagy *animus occupandi*) a hatalomgyakorlás ténylegességét (*corpus*) is nyilvánvalóvá tegye az adott területen.²² „Ez a jog uralmának megtartására való képességet jelenti.”²³ Ezt később több bírói döntés is megerősítette.²⁴ Rockall esetében a formális birtokbavétel a plakett és a *Union Jack* kitűzésével valósult meg. Az Egyesült Királyság tényleges hatalomgyakorlását szemlélteti a Rockall inkorporálására irányuló folyamatok megkezdése, valamint a navigációs fényjelzőkészülék telepítése a sziklán. Végül a deklarációval történő névleges britokbavétel a *Rockall Act* elfogadásával következett be, mellyel Rockall az Egyesült Királyság részévé vált. Érdemes továbbá kitérni az első világháború idején megfigyelhető gyakorlatra, amely szerint az „összefüggő terület joga” (*right of contiguity*) vagy másként a földrajzi összefüggés elmélete elnevezésű angol–amerikai doktrína elkezdte áttörni az abszolút effektivitás elvét. Eszerint az okkupáció kiterjed arra a területre is, amely a ténylegesen okkupált résszel természetes fekvésénél fogva szerves össze-

¹⁸ Western Sahara. Advisory Opinion of 16 October 1975. *I.C.J. Reports* 1975, para. 75–83. (A továbbiakban: Nyugat-Szahara ügyben adott tanácsadó vélemény.)

¹⁹ MARINKÁS György: *Az őslakos népek védelmének aktuális jogi kihívásai*. Monográfia (magánkiadás), Miskolc, 2018, 199.

²⁰ A továbbiakban: Nyugat-Szahara ügyben adott tanácsadó vélemény, para. 75–83.

²¹ KOVÁCS: i. m. 243.

²² CSATLÓS: i. m. [16].

²³ KOVÁCS: i. m. 243.

²⁴ Ld.: *Island of Palmas (or Miangas) (United States v. Netherland)* 4 April 1928, CPA, RSA, vol. II, 839–840.; *Clipperton island (France v. Mexico)* 28 January 1931, CPA, RSA, vol. II, 1108–1109.; *Eastern Greenland (Norway v. Denmark)*, 5 April 1933, P.C.I.J. Series A/B, No. 53, 45–46.

függésben áll. A földrajzi összefüggés elméletének is nevezett tétel csak kivételes esetekben, például az államterület tartozékaként számon tartott tengerrészek esetén adhat alapot a területszerzéshez, így nem vált általános területszerzési jogcímmé. A jelenleg hatályos gyakorlat már szakított a szigorú értelemben vett okkupáció tézisével,²⁵ azonban ez Rockall területi méreteit nézve nem bír relevanciával.

Rockall inkorporálásával az Egyesült Királyság megóvta magát az Írország és Izland által támasztott szuverenitási követelésekkel szemben.²⁶ Írország csak diplomáciai úton tiltakozott e cselekményekkel szemben, ellenben soha nem törekedett arra, hogy hivatalosan is szuverén jogokat követeljen magának.

3. Rockall tengerjogi dilemmái

A szikla Egyesült Királyság feletti szuverenitásának tisztázását követően a tengerjogi kérdéseket vizsgálom meg az 1982. évi Montego Bay-egyezményen keresztül.

Írország, ahogyan a brit szuverén jogokkal, úgy az ebből eredő tengeri kereskedelmi és tengerjogi jogosultságokkal kapcsolatban is tiltakozását fejezte ki a Rockall körüli tengeri kereskedelmi jogosultságok megszerzése érdekében. Ennek értelmében az egymást követő ír kormányok következetes álláspontja szerint „a Rockall-nak és hasonló szikláknak (rocks) és szirteknek (skerries) nincs jelentősége a szomszédos tengerfenék (adjacent seabed) kitermelési/kiaknázási jogaival és a környező tengerek halászati jogával kapcsolatos jogszerű követelések megállapításában”²⁷. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének (a továbbiakban: ENSZ) harmadik a tengerjogi konferenciáján (*Third United Nations Conference on the Law of the Sea*), amelyre 1973 és 1982 között került sor, Írország keményen dolgozott az ezen elvről szóló megállapodás elérése érdekében. Az ENSZ által 1982-ben Montego Bay-ben elfogadott, majd 1994-ben hatályba lépett tengerjogi egyezménye (*The United Nations Convention on the Law of the Sea; a továbbiakban: UNCLOS*)²⁸ 121. cikke (3) bekezdése előírja: „Az olyan sziklaszirtek, melyek önálló emberi lakhatásra, illetve gazdasági tevékenységre alkalmatlanok, saját kizárólagos gazdasági övezettel és kontinentális talapzattal nem rendelkeznek.” Rockall pontosan ebbe a kategóriába tartozik.²⁹ Tekintettel arra, hogy más államok sem tiltakoznak, vagy más, egymással versengő szuverenitás iránti igények nem állnak fenn, továbbá, hogy az érintett államok elismerik a ténylegesen fennálló brit közigazgatás folytonosságát (*continuity of British administrative control*) Rockall felett, így nem férhet sok

²⁵ CSATLÓS: i. m. [17]

²⁶ CARELL: i. m.

²⁷ Az ír külgazdasági miniszter állítása: <https://www.oireachtas.ie/en/debates/question/2010-05-19/147/?highlight%5B0%5D=rockall>, 2020. február 18.

²⁸ 1982. évi ENSZ tengerjogi egyezménye, 121. cikk.(3) bekezdés. Kihirdette: 91/2001. (XII. 21.) OGY határozat az Egyesült Nemzetek Montego Bay-ben, 1982. december 10-én aláírásra megnyitott tengerjogi egyezménye megerősítéséről, valamint XI. Részének végrehajtásával kapcsolatos, New Yorkban, 1994. július 24-én aláírásra megnyitott Megállapodáshoz történő csatlakozásról.

²⁹ COLLINS: i. m.

kétség az Egyesült Királyság állításának érvényességéhez, miszerint Rockall az Egyesült Királyság szuverenitása alá tartozik.

A Rockall sziklaként történő hivatalos besorolását követően az Egyesült Királyság 1997 júliusában ratifikálta az ENSZ tengerjogi egyezményét (UNCLOS), és feladta minden kizárólagos gazdasági övezetén (*exclusive economic area*) túlterjeszkedő igényét.³⁰ Ezenkívül, úgy tűnik, hogy Írország 1998 óta elfogadta azt a megjelölt, meghúzott tengeri kereskedelmi határt (*delimited maritime boundary*), amely Rockallt az Egyesült Királyság 200 tengeri mérföldes kizárólagos gazdasági övezetébe helyezi, ha az alapvonal a skót Saint Kilda-szigetétől³¹ kerül meghúzásra, mert akkor – ahogy azt az előző fejezetben is említettem – Rockall mindössze 167 tengeri mérföld távolságra lenne Skóciától, az Egyesült Királyságtól. Ennek ellenére az ír kormány továbbra is fenntartotta álláspontját, miszerint ³²„a Rockallnak és hasonló szikláknak (*rocks*) és szirteknek (*skerries*) nincs jelentősége a szomszédos tengerfenéknek (*adjacent seabed*) kitermelési/kiaknázási jogaival (*mineral rights*) és a környező tengerek halászati jogával kapcsolatos jogszerű követelések megállapításában”.³³ Más szavakkal, Nagy-Britannia fennhatósága alatt tarthatja a sziklát, de a körülötte lévő tenger és tengerfenék nem tartozhat szuverenitása alá. Legalábbis hivatalos igény benyújtása és ennek az ENSZ általi jóváhagyása nélkül nem.³⁴

Ez volt az egyik fő jogi érv, amely miatt Írország sikeresen lobbizott az ENSZ harmadik tengerjogi konferenciáján, amely „a szigetek jogrendje” elnevezésű speciális rendelkezés beillesztését eredményezte a Montego Bay-egyezménybe. A rendelkezés kifejezetten előírja, hogy „[a]z olyan sziklaszirtek, melyek önálló emberi lakhatásra, illetve gazdasági tevékenységre alkalmatlanok, saját kizárólagos gazdasági övezettel és kontinentális talapzattal nem rendelkeznek”.³⁵ Ellenben a „sziklák” – mint Rockall – méretük ellenére is beletartoznak a szigetek nemzetközi jogi definíciójába az UNCLOS 121. cikk (1) bekezdése értelmében „[a] sziget olyan természetes képződött, vízzel körülvett szárazföldterület, amely a dagálykor beálló vízszint felett helyezkedik el”. Csakhogy ezeknek a „szigeteknek” a UNCLOS 121. cikk (3) bekezdéséhez képest az (1) bekezdése szerinti leminősítése jelentős hatással van a kapcsolódó tengeri kereskedelmi igényekre (*maritime claims*). Valójában egy ilyen megkülönböztetés döntő jelentőségű volt például³⁶ a dél-kínai-tengeri konfliktus ügyében³⁷, amelyben a hágai Állandó Választott Bíróság (*Per-*

³⁰ CARELL: i. m.

³¹ Collins szerint vitatható a skót Saint Kilda-sziget, mint a tengeri kereskedelmi határ kiindulópontja, tekintettel arra, hogy a múlt század legnagyobb részében lakatlan volt.

³² Dr. James HARRISON: *Unpacking the legal disputes over Rockall*. <https://spice-spotlight.scot/2019/06/18/guest-blog-unpacking-the-legal-disputes-over-rockall/>, 2020. február 15.

³³ COLLINS: i. m.

³⁴ HARRISON: i. m.

³⁵ UNCLOS. 121. cikk (3) bekezdés.

³⁶ COLLINS: i. m.

³⁷ *South China arbitration (Republic of the Philippines v. the People's Republic of China)* Award of 12 July 2016, P.C.A., Case N° 2013–19; <https://pca-cpa.org/wp-content/uploads/sites/6/2016/07/PH-CN-20160712-Award.pdf> (a továbbiakban: *South China arbitration*).

manent Court of Arbitration) többek között azt vizsgálta a létrehozott alakzatoknál, hogy szigetek-e vagy sem. Továbbá azt mérlegelte, hogy képes-e az adott területen stabil közösség lakni, vagy gazdasági tevékenységet folytatni, ami legfőképpen attól függ, hogy mennyire tudják ezt önállóan végrehajtani külső nyersanyagok igénybevétele nélkül. Végül az Állandó Választott Bíróság arra az álláspontra jutott a *Spratly-szigetekkel* összefüggésben, hogy nem rendelkezik kizárólagos gazdasági övezettel.³⁸

Ugyanakkor, bár nem vonzza magával a teljes „*gazdasági hasznosítás övezeteit*”³⁹ (*maritime entitlements*), a jelen ügy is megerősíti azt a koncepciót, melynek alapján a Rockallhoz hasonló szigetek továbbra is megalapozzák a 12 tengeri mérföldes parti tengerre való igényt. Ezért meglepő, hogy az ír halászati miniszter egy nemrégiben folytatott parlamenti vitában megismételte az ír álláspontot, miszerint⁴⁰ „*a szuverenitás iránti igény nem képes exkluzív 12 tengeri mérföldes övezet megállapítására egy lakhatatlan sziget körül*”.⁴¹ Ahogy fentebb Harrison helyesen rámutat, és a vonatkozó ítélkezési gyakorlat is ezt támasztja alá,⁴² például a *Nicaragua v. Honduras*-ügyben a Nemzetközi Bíróság (*International Court of Justice*) ismételten megerősítette, hogy az államok: „*jogosultak magunk meghatározni parti tengerük szélességét 12 tengeri mérföldig*”⁴³, *legyen szó a szárazföldről vagy a felségterületéhez tartozó szigetekről*,” és „*még a legkisebb sziget is 12 mérföldes parti tengert generál*”.⁴⁴ Collins ma már vitathatatlan állítása szerint is a szigetekre vonatkozó tézis egy elfogadott megkülönböztetés a nemzetközi szokásjogban. Ugyanakkor a skót kormány az ír halászhajók elleni végrehajtási intézkedések megtételével (*enforcement actions*) fenyeget a Rockall körüli az Egyesült Királyság felségvizeinek számító területeken belül történő illegális halászat miatt, ebből

³⁸ PETHŐ MARCELL: *Mire jó a nemzetközi jog? Hogy szigeteket építsünk magunknak*. <https://arsboni.hu/mire-jo-nemzetkozi-joghogy-szigeteket-epitsunk-magunknak/>, 2020. március 17.

³⁹ KOVÁCS: i. m. 697.

⁴⁰ COLLINS: i. m.

⁴¹ 2019. június 19-ei ír parlamenti vita során az ír halászati miniszter által ismertetett ír álláspont: <https://www.oireachtas.ie/en/debates/debate/seanad/2019-06-19/4/?highlight%5B0%5D=rockall#s8>, 2020. március 20.

⁴² COLLINS: i. m.

⁴³ Vannak olyan államok, amelyek a 12 tengeri mérföldtől jóval keskenyebb parti tengert jelöltek ki. Például Görögország, Törökország és az Égeri-tengeren 6, Jordánia, Japán és Nagy-Britannia bizonyos övezetekben 3 tengeri mérföldes parti tengert állapított meg, míg Bosznia és Hercegovina nem tartott igényt parti tengerre. Vannak olyan államok is amelyek jóval szélesebbet. Togo például 30, Benin, Ecuador, El Salvador, Izland a Kongói Köztársaság, Libéria, Peru, és Szomália 200 tengeri mérföldes övezetet tekint parti tengerének. Ld. KENDE Tamás (szerk.): *Nemzetközi jog*. Complex, Budapest, 2014, 346.

⁴⁴ Case concerning territorial and maritime dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (*Nicaragua v. Honduras*). Judgement of 8 October 2007, *I.C.J. Reports* 2007.

kifolyólag a fentebb megjelölt kizáró ír álláspont nagyjából irrelevánsnak tűnik a jelenlegi jogvitában.⁴⁵

4. A tengeri kereskedelmi és halászati jogok Rockall körül

Az elméleti rész felvázolását követően áttérek halászati jogok elemzésére, amely kapcsán felmerül a kérdés a skót–ír ellentéttel kapcsolatban, hogy az ír halászhajóknak törvényes joguk van-e a Rockall körüli Egyesült Királyság felségvizein halászni.

A fent említett 12 tengeri mérföldes parti tengeren a parti államnak – jelen esetben az Egyesült Királyságnak – kizárólagos joga van erőforrásai felett, beleértve a halállományokat és a tengerfenék ásványait.⁴⁶ Az *Európai Unió Közös Halászati Politikája* (a továbbiakban: KHP) támogatja ezt a jogot.⁴⁷ A Európai Parlament és a Tanács 1380/2013. számú a közös halászati politikáról szóló rendeletének 5. cikk (2) bekezdése alapján „a tagállamok felhatalmazást kapnak arra, hogy a felségterületükhöz vagy joghatóságuk alá tartozó alapvonalaktól számított 12 tengeri mérföldön belüli vizeken 2022. december 31-ig a halászati tevékenységet azokra a halászhajókra korlátozzák, amelyek hagyományosan az említett vizeken halásznak az érintett partvidéken lévő kikötőkből kiindulva anélkül, hogy megsértenék a más tagállam lobogója alatt hajózó uniós halászhajókra vonatkozó, a tagállamok között meglévő szomszédi viszony alapján létrejött megállapodásokat és az I. mellékletben felsorolt egyezményeket”.⁴⁸ Azonban a tagállamok között meglévő szomszédi viszony alapján létrejött megállapodásokban, illetve a rendelet I. mellékletében nem szerepel Rockall, ezért ezen az alapon az ír halászhajók számára nehéz lenne igénybe venni a hozzáférési jogot. Az egyetlen lehetséges érv Írország számára, a történelmi halászati jogok hosszú ideje fennálló gyakorlaton alapuló érvényesítésére a Rockall körüli vizekhez való hozzáférés érdekében. A különféle médiajelentések alapján az ír hajók már évek óta tintahal- és foltos tökehalállományokat halásznak a Rockall körüli vizeken. Úgy tűnik, hogy az írek a skót halászati ellenőrök kifejezett tudomásával és hallgatólagos beleegyezésével (*acquiescence*) halásztak, melyet leginkább az ír és a skót halászokkal folytatott közösségi médiabeszélgetések támasztottak alá.⁴⁹ A skót kormány a maga részéről azt állítja, hogy már egy ideje figyelmeztette az íreket a skót vizekre történő efféle behatolásokra. Úgy tűnik, hogy ezt maga Írország is alátámasztotta. *Simon Coveney*, az ír miniszterelnök-helyettes (*Tánaiste*) és külügyminiszter az ír és a skót kormányok közötti kapcsolatokról szóló parlamenti kérdésre adott írásbeli válaszában azt állította, hogy Skócia eredeti követelése a Rockall körüli halászat megszüntetésére a brexitről szóló nép-

⁴⁵ COLLINS: i. m.

⁴⁶ Uo.

⁴⁷ HARRISON: i. m.

⁴⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 2013. december 11-i 1380/2013/EU rendelete a közös halászati politikáról <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:354:0022:0061:HU:PDF>.

⁴⁹ COLLINS: i. m.

szavazást követően 2017 áprilisában érkezett,⁵⁰ amikor Rockallt a skót koronabirtokhoz⁵¹ csatolták.⁵² Ennek ellenére, miután a miniszter újból megerősítette az ír szuverenitással kapcsolatos álláspontot, azt állította, hogy „az ír és a brit kormány elfogadta a múltban tett azt a megközelítést arról, hogy a tengeri kereskedelmi határok definíciójára vonatkozó nézeteink eltérőek, valamint, hogy Rockall-t gyakorlati célokra nem szabad figyelembe venni”.⁵³

Ahogy az előző fejezetben kitértem rá, az UNCLOS különbséget tesz azon szigetek között, amelyek kizárólagos gazdasági övezettel (*exclusive economic zone*) és kontinentális talappal (*continental shelf*) rendelkezhetnek és azon szigetek között, amelyek önálló emberi lakhatásra, illetve gazdasági tevékenységre alkalmasságuk hiányában nem.⁵⁴ Az utóbbiak továbbra is nemzetközi jogilag szigeteknek minősülnek, azonban nem rendelkeznek „gazdasági hasznosítási övezetekkel”.⁵⁵ A történelem folyamán az Egyesült Királyság azzal érvelt, hogy Rockall teljes mértékben eleget tesz azon feltételeknek, melyek alapján kizárólagos gazdasági övezettel és kontinentális talappal rendelkezik. Mindemellett az Egyesült Királyság 1997-ben bejelentette csatlakozását a Montego Bay-egyezményhez és ugyanebben az évben lemondott minden olyan igényéről, amely a kizárólagos gazdasági övezetén túl terjeszkedne.⁵⁶ 1998-ban a brit kormány módosította álláspontját és halászati határait úgy, hogy azok Rockall helyett inkább a skót Saint Kilda-szigeten alapuljanak.⁵⁷ (2. melléklet) Ezzel a módosítással nyomatékosította, hogy Rockall a Saint Kilda-szigettől számított 167 tengeri mérföld távolság okán az Egyesült Királyság kizárólagos gazdasági övezetébe esik. Ugyanakkor az Egyesült Királyság egyértelművé tette,⁵⁸ hogy a Rockalltól nyugatra eső brit halászati határokat az UNCLOS-hoz való csatlakozás során újrarajzolják. Már a csatlakozás előtt tisztázásra került, hogy Rockall Skócia része marad a maga 12 tengeri mérföldes parti tengerével a brit halászati határokon belül. Továbbá, az Egyesült Királyság azt is leszögezte, hogy a halászati határainak újrarajzolása nincs hatással a Rockall-

⁵⁰ Simon Coveney, az ír miniszterelnök-helyettes (*Tánaiste*) és külügyminiszter a 2019. június 13-ai az ír és a skót kormányok közötti kapcsolatokról szóló parlamenti kérdésre adott írásbeli válasza: <https://www.oireachtas.ie/en/debates/question/2019-06-13/52/>, 2020. március 16.

⁵¹ The Crown Estate Transfer Scheme 2017 <http://www.legislation.gov.uk/ukxi/2017/524/made>.

⁵² HARRISON: i. m.

⁵³ Ld. Simon Coveney, az ír miniszterelnök-helyettes (*Tánaiste*) és külügyminiszter a 2019. június 13-ai az ír és a skót kormányok közötti kapcsolatokról szóló parlamenti kérdésre adott írásbeli válasza.

⁵⁴ UNCLOS. 121. cikk (3) bekezdés.

⁵⁵ KOVÁCS: i. m. 697.

⁵⁶ Andrew T. H. TAN: *The Politics of Maritime Power*. A Survey. Routledge, London, 2007, 222.

⁵⁷ HARRISON: i. m.

⁵⁸ Uo.

tól nyugatra eső⁵⁹ kőolajban és földgázban rendkívül gazdag⁶⁰ kontinentális talapzatra,⁶¹ amely további feszültséget teremtett az államok között.

5. A Rockall körüli kontinentális talapzati vita

A következőkben a négy északkelet-atlanti állam álláspontját és lehetséges igényeit elemzem a köztük jelenleg is fennálló kontinentális talapzatra vonatkozó vitában.

A kontinentális talapzat kapcsán tisztáznunk kell, hogy ez az alapvonalától számított 350 tengeri mérföldig terjedhet. Továbbá, a kizárólagos gazdasági övezet és a kontinentális talapzat részben átfedi egymást az alapvonalától számított 200 tengeri mérföld távolságig. A parti állam kizárólagos gazdasági övezetéhez kapcsolódó jogosultságok magukban foglalják a kontinentális talapzathoz fűződő jogosultságokat, így a talapzat természeti kincseinek kiaknázási jogát is. Következésképpen gazdasági jelentőséggel csak a 200 tengeri mérföldön, azaz a kizárólagos gazdasági övezeten túlterjedő, úgynevezett kiterjesztett kontinentális talapzatok bírnak. Ilyen talapzat és ezen a területen fekvő tengerfenék áll a négy északkelet-atlanti állam vitájának középpontjában. Érdemes arra is kitérni, hogy az alapvonalától számított első 200 tengeri mérföld távolságban fekvő kontinentális talapzat az UNCLOS alapján a parti államot illeti. Addig a kiterjesztett kontinentális talapzatot igényelni kell, méghozzá az ENSZ Kontinentális Talapzat Bizottságánál (*Commission on the Limits of the Continental Shelf; a továbbiakban: KTB*⁶²). Az UNCLOS sarkalatos újítása, hogy csak az az állam jogosult élni a 76. cikk lehetőségeivel, amely az egyezményben foglalt kötelezettségeket is felvállalta a részévé válásával.⁶³ Ezáltal csak a részes államok jelenthetik be igényeiket a szükséges dokumentumokkal, amelyek alátámasztják, hogy a követelt tengerfenék földrajzilag valóban a parti állam által a Montego Bay-egyezmény szerint megszerzett kontinentális talapzat folytatása.⁶⁴

A halászati határok újbóli kijelölését követően a brit kormány továbbra is fenntartja, hogy a Rockall-Feröer-fennsík (*Rockall-Fraoe Plateau*) az Egyesült Királyság szárazföldi részének tenger alá nyúló meghosszabbodása.⁶⁵ Ez az állítás azonban vitatott más északkelet-atlanti államok – köztük Dánia (Feröer-szigetek), Iz-

⁵⁹ Rockall, 31 July 1997, Volume 299, <https://hansard.parliament.uk/Commons/1997-07-31/debates/ca9aec6c-11e5-4731-acc2-874dd623e8bd/Rockall?highlight=rockall#contribution-f5db8f4b-1f5c-4610-bd33-894bb5a13db0>, 2020. március 25.

⁶⁰ KENDE: i. m. 351.

⁶¹ Rockall, 31 July 1997, Volume 299, <https://hansard.parliament.uk/Commons/1997-07-31/debates/ca9aec6c-11e5-4731-acc2-874dd623e8bd/Rockall?highlight=rockall#contribution-f5db8f4b-1f5c-4610-bd33-894bb5a13db0>, 2020. március 25.

⁶² KENDE: i. m. 353.

⁶³ CSATLÓS: i. m. [63]

⁶⁴ KENDE: i. m. 353.

⁶⁵ Rockall-Faroe Plateau, 12 July 1982, Volume 27, <https://hansard.parliament.uk/Commons/1982-07-12/debates/cb7eacb4-2024-4673-a3c8-19902364d94d/Rockall-FaroePlateau?highlight=rockall#contribution-681ab65c-6167-4f4b-82bf-74c5e0b73c78>, 2020. március 25.

land és Írország – által, amelynek szintén igényük van ezen a területen fekvő tengerfenék egy részére.⁶⁶ Ennek háttérében az állhat, hogy Rockall Skóciától nyugatra 240 tengeri mérföldre egy olyan hatalmas fennsíkon helyezkedik el, amely potenciálisan jövedelmező kőolaj- és földgázmezőt rejthet magában.⁶⁷

Az Egyesült Királyság vonatkozásában Nagy-Britannia és Észak-Írország nyújtott be beadványt a Kontinentális Talapzat Bizottsághoz 2009-ben az UNCLOS 76. cikkének (8) bekezdése⁶⁸ alapján a kontinentális talapzat külső határának Hatton Rockall térségben (*Hatton Rockall Aera*) történő megállapítása érdekében. Ez az Egyesült Királyság szárazföldjétől északnyugatra fekvő térség.⁶⁹ A Kontinentális Talapzat Bizottság New Yorkban tartott XXIV. ülésén az Egyesült Királyság képviselőjében eljáró diplomata⁷⁰ kiemelte, hogy Írországgal 1988-ban bilaterális megállapodást kötött a kontinentális talapzat elhatárolásáról. Hangsúlyozta, hogy az Egyesült Királyság nem kifogásolta a Bizottság Írország által a *Hatton–Rockall* térségben benyújtott beadványának vizsgálatát.⁷¹

Írország ugyancsak erre a térségre támasztott igényt. Az állam nevében eljáró író diplomata⁷² tájékoztatta a Bizottságot, hogy Írország sem kifogásolja az Egyesült Királyság által már benyújtott beadvány, sem a Dánia által szintén a Hatton–Rockall térség egy részére jövőben benyújtandó beadvány Bizottság általi vizsgálatát. Megerősítette a KTB részére az Egyesült Királysággal 1988-ban kötött megállapodást a kontinentális talapzat elhatárolásáról. Valamint hozzátette, hogy ezt a megállapodást Dánia, a Feröer-szigetek, valamint Izland nem fogadta el, és egymást átfedő követelésekkel (*overlapping claims*) éltek. Mindemellett Írország jelezte, hogy a négy állam 2001 óta rendszeresen ülésezik a mielőbbi megoldás érdekében.⁷³

⁶⁶ HARRISON: i. m.

⁶⁷ Owen BOWCOTT: *Oil billions at stake as UN examines British claims to Rockall*, <https://www.theguardian.com/uk/2011/jan/01/oil-un-british-claims-rockall>, 2020. május 16.

⁶⁸ UNCLOS 76. cikk 8. bekezdés:

„A kontinentális talapzatnak attól az alapvonalától számított 200 tengeri mérföldön túli határaitra vonatkozó információt, melytől a parti tenger szélességét mérik, a parti állam a II. Függelék szerint méltányos földrajzi képviselő alapján felállított Kontinentális Talapzat Bizottságának nyújtja be. A Bizottság ajánlásokat tesz a parti államoknak a kontinentális talapzataik külső határainak megállapításával kapcsolatos kérdésekben. A talapzatnak a parti állam által ezen ajánlások alapján megállapított határai véglegesek és kötelezőek.”

⁶⁹ Az Egyesült Királyság a Kontinentális Talapzat Bizottságnak benyújtott beadványa alapján rendelkezésre álló dokumentum: https://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/gbr09/gbr09_exsum.pdf, 2020. május 20., 1.

⁷⁰ Christopher Whomersley.

⁷¹ A Kontinentális Talapzat Bizottság 2009. augusztus 10. és szeptember 11. között New Yorkban tartott XXIV. ülésének jegyzőkönyve (a továbbiakban: A Kontinentális Talapzat Bizottság XXIV. ülésének jegyzőkönyve). <https://undocs.org/en/clcs/64>, 2020. május 18. para. 41–43.

⁷² Declan Smyth.

⁷³ A Kontinentális Talapzat Bizottság XXIV. ülésének jegyzőkönyve: para. 49–51.

Dánia a Feröer-szigetekkel együtt⁷⁴ két évvel később a Kontinentális Talapzat Bizottság 2011-ben tartott XXVII. ülésén nyújtotta be a Feröer–Rockall-fennsíkra (*Faroe–Rockall Plateau Region*) vonatkozó beadványát. A feröer-szigeteki diplomata⁷⁵ emlékeztette a Bizottságot, hogy a beadvány tárgya részben átfedésben van a 2009-ben az Egyesült Királyság és Írország által benyújtott Hatton–Rockall térség vonatkozásában. Dánia megértette, hogy az Egyesült Királyság és Írország a meglévő beadványok egyidejű mérlegelését módszernek tekinti a régióban benyújtott beadványokkal kapcsolatos különbségek kiküszöbölésére. Izlandnak szintén Dánia talapzati igényét átfogó követelése van, annak ellenére, hogy a Montego Bay-egyezmény által előírt tízéves határidőn belül nem nyújtott be beadványt e területtel kapcsolatban. Azonban Dánia álláspontja szerint, ha Izland benyújtja talapzati igényét, akkor a beadványt hozzá lehet adni az adott régióra vonatkozó összes beadvány Bizottság általi egyidejű vizsgálatához.⁷⁶

Izland esetében a kontinentális talapzatról szóló vita kapcsán az állapítható meg, hogy a *Hatton–Rockall* térség az izlandi kontinentális talapzat része, melyre a többi parti állam – Dánia (Feröer-szigetek), Írország, az Egyesült Királyság vonatkozásában Nagy-Britannia és Észak-Írország – igényt tart. Ahogy azt fentebb említettem, Izland a tízéves határidőn belül nem nyújtott be beadványt.⁷⁷ Ennek ezért van különös jelentősége, mert ha egy parti állam – a tengerjogi egyezmény 76. cikkével összhangban – meg akarja határozni kontinentális talapzatának 200 tengeri mérföldön túlnyúló külső határait, akkor haladéktalanul, de legkésőbb az UNCLOS-nak az adott állam tekintetében történő hatálybalépését követő tíz éven belül be kell nyújtania a Kontinentális Talapzat Bizottságához az igényt, valamint az azt alátámasztó tudományos bizonyítékokat.⁷⁸ Izland azon az állásponton van, hogy a későbbiek folyamán külön nyújt be beadványt a *Hatton–Rockall* térségre nézve.⁷⁹

Mind a négy északkelet-atlanti parti állam esetében együttműködés konstataálható a kontinentális talapzat külső határainak kijelölése érdekében, melynek feltétele a KTB támogató ajánlása.⁸⁰ A tárgyalások évek óta folynak, azonban nem látszik megoldódni a helyzet.

⁷⁴ A Feröer-szigetek egy autonóm terület a Dán Királyság területén.

⁷⁵ Bjorn Kunoy.

⁷⁶ A Kontinentális Talapzat Bizottság 2011. március 7. és április 11. között New Yorkban tartott XXVII. ülésének jegyzőkönyve, <https://undocs.org/en/clcs/70>, 2020. május 19. para. 31–33.

⁷⁷ Izland az ENSZ főtitkárának 2011.-ben tett nyilatkozata, https://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/gbr09/isl_re_gbr_clcs19_2009e.pdf, 2020. május 18., 1.

⁷⁸ CSATLÓS: i. m. [64].

⁷⁹ Izland az ENSZ főtitkárának 2011-ben tett nyilatkozata, 2.

⁸⁰ KENDE: i. m. 353.

6. Rockall a brexit fényében

A következőkben a brexit és Rockall összefüggésében felmerülő kérdéseket tárgyalom. A brexit után Írország és az Egyesült Királyság között ismét felmerülhetnek viták az Atlanti-óceán északi részén található sziget szuverenitása felett.⁸¹

Azonkívül, amikor az Egyesült Királyság elhagyja az Európai Uniót (a továbbiakban: EU), a Rockall körüli halászatra vonatkozó szabályok jelentősen megváltozhatnak. Amint az Európai Unió Közös Halászati Politikájára vonatkozó szabályok nem érvényesülnek tovább az Egyesült Királyság tekintetében, az EU hajói nem fognak automatikusan belépni az Egyesült Királyság kizárólagos gazdasági övezetébe, valamint ezen a területen a halászat folytatásához külön miniszteri engedélyre lesz szükségük.⁸² Ellenben, ha Írország állítólagos történelmi halászati jogai egyértelműen megállapításra kerülnek a Rockall körüli vizeken, akkor azok folytonossága a brexit után is fennáll, mivel ezen jogok alapja a nemzetközi jog, nem pedig az uniós jog lenne. Ez magyarázattal szolgálhat a közelmúltban ismét feléledő érdeklődésre. Mindazonáltal hangsúlyozni kell, hogy a parti állam nem tehetetlen a történelmi halászati jogokat gyakorló halászhajókkal szemben.⁸³ Amint azt a dél-kínai-tengeri konfliktus ügyében eljáró Állandó Választott Bíróság (*Permanent Court of Arbitration*) megjegyezte: „*A hagyományos halászati jogok nem abszolút jogok a szabályozás szempontjából, és... a nemzetközi szokásjog e tekintetben nem korlátozza a parti államot az ésszerű szabályozástól.*”⁸⁴ Ugyanakkor a jogi helyzet tisztázásáig Rockall valószínűleg viharos vizek forrása lesz a közeljövőben az Egyesült Királyság és Írország között.⁸⁵

A rendelkezésre álló információk alapján Írországnak nem áll szándékában változtatni a hozzáállásán: Továbbra sem ismeri el az Egyesült Királyság szuverenitását Rockall felett, valamint kitart az UNCLOS-ba sikeresen beillesztett speciális rendelkezések mellett, értve ezalatt a kizárólagos gazdasági övezetet és a kontinentális talapzattal természeti adottságainak hiányában nem rendelkező sziklát. Az Egyesült Királyság részéről magasabb fokú nyitottság figyelhető meg bizonyos korlátok között. Rockall parti tengere felett az Egyesült Királyság gyakorolja a jogokat, ebből kifolyólag kívánja a szabályait betartani akár végrehajtási intézkedések (őrizetbe vétel, kísérő hajó) alkalmazásának kilátásba helyezésével. Értve ez alatt azt, hogy a már meglévő skót szabályozás ellenére az ír halászhajók továbbra is folytatják halászati tevékenységüket a Rockall körüli vizeken, melyre válaszul a skótok az ír halászhajók és hajóik őrizetbe vételével, letartóztatásával fenyegetnek. A brexit megvalósulásával a halászati jogok tekintetében is nemzetközi szabályok lehetnek az irányadók,

⁸¹ <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-39544607>, 2020. május 15.

⁸² Exiting The European Union, Sea Fisheries, The Sea Fish Licensing (Foreign Vessels) (EU Exit) (Scotland) Order, No. 87, 12 March 2019, <http://www.legislation.gov.uk/ssi/2019/87/made>, 2020. május 16.

⁸³ HARRISON: i. m.

⁸⁴ *South China arbitration*, para. 809.

⁸⁵ HARRISON: i. m.

valamint Rockall parti tengerére történő belépéshez szükséges miniszteri engedély mellett egyéb belépés díj kilátásba helyezése is elképzelhető Skócia részéről.

A brexit valószínűleg változtatni fog Rockall komplex ügyének jogi megítélésében, melynek lehetséges megoldása lehet a tiszta nemzetközi jogi besorolás. Ezt a gondolatmenetet folytatva a Montego Bay-egyezménnyel való összhangja is módosulhat. A brexit következtében a jövőben az látszik kibontakozni, hogy Rockall és az Egyesült Királyság területén a nemzetközi jogi szabályok szorosabb kötődése lesz megfigyelhető és irányadó a belső jogszabályok mellett.

Záró gondolatok

A fentebb leírtak alapján talán sikerült közelebb kerülni az észak-atlanti sziklaszirt kapcsán felmerülő kérdések megválaszolásához. Kutatómunkám folyamán igyekeztem átfogó képet adni a sziget nemzetközi jogi koncepciójáról. Vizsgálódásom során történeti, valamint analitikai módszert alkalmaztam. Tanulmányom könnyebb megértését a földrajzi leírások mellett térképek mellékletben történő csatolásával igyekeztem szolgálni. Kéziratomban törekedtem a szikla ügyének komplex módon történő vizsgálatára.

Elsősorban Rockall szuverenitásának megszerzésére tértem ki. E tekintetben tettem javaslatot a területszerzési módok kapcsán a szimbolikus annexió helyett az okkupációként történő minősítésre. Másodsorban a Skócia és Írország között fennálló ellentétet szem előtt tartva tértem át a tengerjogi vonatkozásokra. Így az 1982. évi *Montego Bay*-egyezmény rendelkezéseit vettem górcső alá, melyre az ír kizáró álláspont jelentős hatással volt. Az elméleti alapok szemléletesebbé tétele érdekében ragadtam ki jogeseteket az Állandó Választott Bíróság és a Nemzetközi Bíróság joggyakorlatából. Ezek alapján megállapítható, hogy Rockall szigetnek minősül, valamint 12 mérföldes parti tengerrel rendelkezhet, amely felett a parti állam, az Egyesült Királyság kizárólagos jogokat élvez. Azonban a sikeres ír lobbi hatására az UNCLOS-ba beillesztésre került egy speciális rendelkezés, amely kizárja, hogy Rockall kedvezőtlen természeti adottságaiból fakadóan saját kizárólagos gazdasági övezettel és kontinentális talapzattal rendelkezzen.

Harmadsorban az Európai Unió Közös Halászati Politikájának európai parlamenti és tanácsi rendeletén keresztül vizsgáltam tovább a skót–ír vitából származóan Írország lehetséges hozzáférési és halászati jogát a Rockall körüli vizeken. A múltbeli gyakorlatokra tekintettel elegendő lenne azt mondani, hogy az e vizeken folytatott ír halászat a bevett gyakorlatnak felel meg.⁸⁶ Ahhoz, hogy történelmi halászati jognak minősüljön, Írországnak bizonyítania kellene, hogy halászati tevékenységük, mint gyakorlat legalább olyan jelentős ideje – több mint 30 éve – áll fenn, mint amióta az Egyesült Királyság igénye arra, hogy Rockall körül 12 tengeri mérföldes parti tengert határozzon meg.⁸⁷ Időközben az tűnik valószínűbbnek, hogy a vita bármilyen rendezése inkább a tárgyalásoktól, a megállapodástól és mindkét fél jóhiszeműsége-

⁸⁶ COLLINS: i. m.

⁸⁷ HARRISON: i. m.

gétől függ. Kétségtelen, hogy Skóciának ez a lépése egyrészt akkor kerül felszínre, amikor az Egyesült Királyság a brexit kapujában minél nagyobb természeti erőforrásban gazdag terület felett igyekszik szuverenitást/felségjogokat szerezni, másrészt, amikor maga a skót függetlenedés is előtérbe kerül.

Áttérve az illegális halászati tevékenységet folytató ír halászhajókkal szemben kilátásba helyezett skót végrehajtási intézkedésre, megállapítható, hogy még nem került rá sor.⁸⁸ A végrehajtási intézkedés részét képezheti a skót kormány járőrhajói által történő kíséret, és amennyiben úgy véli, hogy az ír halászhajók törvénysértést követnek el, szükség esetén letartóztatásokat hajtanak végre.⁸⁹ Úgy tűnik, hogy az e mögött zajló diplomáciai harag nem fog hamar megszűnni.⁹⁰ Az ír miniszterelnök és a skót uralkodó politikai párt vezetője 2019. június 28-i találkoójuk alkalmával megállapodtak abban, hogy a Rockall körüli kérdések mielőbbi rendezése érdekében az eddiginél sokkal gyakrabban tartanak majd megbeszéléseket.⁹¹ Az ír város, Donegal független jelöltje *Arthur McGuinness* azt nyilatkozta, hogy véleménye szerint Rockall ügyének szerepelnie kellene a közelgő brexittárgyalásokon az ír és a brit kormány között.⁹² Továbbá egy tavaly februári rádióinterjú során elmondta, hogy az ír és skót halászok közötti lecsendesült hullámok ismét felcsaphatnak, amikor a kormányok megkísérelnek megállapodást kötni. Aggodalmát fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy a donegal-i halászokat elfelejtik a brexitegyeztetések során.⁹³ Mind *Simon Coveney*, az ír miniszterelnök-helyettes mind *Fergus Ewing*, a skót halászati miniszter nyilatkozatában közölte, hogy Rockall komplex ügyében törekedni fognak a tárgyalások békés módon történő lefolytatására.⁹⁴

Végül a Rockall körüli kontinentális talapzat külső határának kijelölésével kapcsolatban az vezethető le, hogy a feltételként szolgáló Kontinentális Talapzat Bizottság támogató ajánlása még nem valósult meg. Ugyanakkor a tárgyalások már évek óta folynak a részes államok között. Ha megállapodás is születik az ügyben, felmerül a kérdés, hogy vajon az ipar mennyiben fogja támogatni az olyan terület hasznosítását, amelyen nem nemzetközileg elismert eljárás alapján jelölték ki a határokat, amelyek ezáltal nem tekinthetők sem véglegesnek, sem mások által tiszteletben tartandónak. Mivel ha KTB előtt nem csak részes államok indíthatnának eljárást, az sem jelentene változást, hogy a nem részes államok nem az UNC-

⁸⁸ COLLINS: i. m.

⁸⁹ <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-48572774>, 2020. március 29.

⁹⁰ COLLINS: i. m.

⁹¹ Fiona MITCHELL: *Irish and Scottish ministers to hold 'intensive process' in Rockall dispute*. <https://www.rte.ie/news/politics/2019/0628/1059066-rockall/>, 2020. március 29.

⁹² Shane O'BRIEN: *Brexit Britain and Ireland could still clash over ownership of Rockall in Atlantic*. <https://www.irishcentral.com/news/rockall-dispute>, 2020. március 30.

⁹³ Highland Radio (Ireland): *Tensions around Rockall may emerge again – Mc Guinness*. <http://www.highlandradio.com/2020/02/05/tensions-around-rockall-may-emerge-again-mc-guinness/>, 2020. március 30.

⁹⁴ MITCHELL: i. m.

LOS 76. cikke alapján terjesztik ki uralmukat, így az általuk kijelölt külső határok a 76. cikk 8. pontja alapján nem lesznek véglegesek és kötelezőnek tekintendők.⁹⁵

Felhasznált irodalom

Könyvek

- [1] KOVÁCS Péter: *Nemzetközi Jog*. Osiris Kiadó, Budapest, 2016.
- [2] KENDE Tamás (szerk.): *Nemzetközi jog*. Complex, Budapest, 2014.
- [3] Andrew T. H. TAN: *The Politics of Maritime Power: A Survey*. Routledge, London, 2007
- [4] MARINKÁS György: *Az őslakos népek védelmének aktuális jogi kihívásai*. Monográfia (magánkiadás), Miskolc, 2018.

Szakcikk

- [5] Richard COLLINS: *Sovereignty has “Rock-all” to do with it... or has it? What’s at stake in the recent diplomatic spat between Scotland and Ireland?* <https://www.ejiltalk.org/sovereignty-has-rock-all-to-do-with-it-or-has-it-whats-at-stake-in-the-recent-diplomatic-spat-between-scotland-and-ireland/>, 2020 február 15.
- [6] CSATLÓS Erzsébet: Térség és terület a nemzetközi jogban. In: Jakab András – Fekete Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. 2018. [13]–[19] <https://ijoten.hu/szocikk/terseg-es-terulet-a-nemzetkozi-jogban>.
- [7] Dr. James HARRISON: *Unpacking the legal disputes over Rockall*. <https://spice-spotlight.scot/2019/06/18/guest-blog-unpacking-the-legal-disputes-over-rockall/>, 2020. február 15.
- [8] PETHŐ Marcell: *Mire jó a nemzetközi jog? Hogy szigeteket építsünk magunknak*. <https://arsboni.hu/mire-jo-nemzetkozi-joghogy-szigeteket-epitsunk-magunknak/>, 2020. március 28.
- [9] Christine CHINKIN: Laws of occupation. In: *Conference on Multilateralism and International Law with Western Sahara as a case study hosted by the South African Department of Foreign Affairs and the University of Pretoria*. UNISA Press, Pretoria, 2008, 196. <http://removethewall.org/wp-content/uploads/2014/05/Laws-of-Occupation-Christine-Chinkin-2009.pdf>, 2020. május 17.

⁹⁵ CSATLÓS: i. m. [63]

Nemzetközi, EU-s és külföldi joganyagok

- [10] *1982. évi ENSZ Tengerjogi Egyezménye*, 121. cikk. (3) bekezdés. Kihirdette: 91/2001. (XII. 21.) OGY határozat az Egyesült Nemzetek Montego Bayben, 1982. december 10-én aláírásra megnyitott Tengerjogi Egyezménye megerősítéséről, valamint XI. Részének végrehajtásával kapcsolatos, New Yorkban, 1994. július 24-én aláírásra megnyitott Megállapodáshoz történő csatlakozásról.
- [11] Az Európai Parlament és a Tanács 2013. december 11-i 1380/2013/EU rendelete a közös halászati politikáról. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:354:0022:0061:HU:PDF>.
- [12] *The Crown Estate Transfer Scheme 2017*. <http://www.legislation.gov.uk/ukxi/2017/524/made>.
- [13] Island of Rockall Act 1972, 1972. Február10./10 February 1972, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1972/2>.
- [14] *Report on Operational Top Hat government expedition to Rockall in 1971*. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/599002/Report_on_Operational_Top_Hat_government_expedition_to_Rockall_in_1970.pdf.
- [15] *Exiting The European Union, The Sea Fish Licensing (Foreign Vessels) (EU Exit) (Scotland) Order*. No. 87, 12 March 2019, <http://www.legislation.gov.uk/ssi/2019/87/made>, 2020.május 16.
- [16] Az Egyesült Királyság a Kontinentális Talapzat Bizottságnak benyújtott beadványa alapján rendelkezésre álló dokumentum: https://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/gbr09/gbr09_exsum.pdf, 2020. május 18.
- [17] A Kontinentális Talapzat Bizottság 2009. augusztus 10. és szeptember 11. között New Yorkban tartott XXIV. ülésének jegyzőkönyve, <https://undocs.org/en/clcs/64>, 2020. május 18.
- [18] A Kontinentális Talapzat Bizottság 2011 március 7. és április 11. között New Yorkban tartott XXVII. ülésének jegyzőkönyve, <https://undocs.org/en/clcs/70>, 2020. május 19.
- [19] Izland az ENSZ főtitkárának 2011-ben tett nyilatkozata, https://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/gbr09/isl_re_gbr_clcs19_2009e.pdf, 2020. május 18.

Bírósági Döntések

- [20] *Island of Palmas (or Miangas) (United Statesv. Netherland)*. 4 April 1928, CPA, RSA., vol. II, 839–840.

- [21] *Clipperton island (France v. Mexico)*. 28 January 1931, CPA, RSA, vol. II, 1108–1109.
- [22] *Eastern Greenland (Norway v. Denmark)*. 5 April 1933, *P.C.I.J. Series A/B*, No. 53, 45–46.
- [23] *South China arbitration (Republic of the Philippines v. the People's Republic of China)*. 12 July 2016.
- [24] Case concerning territorial and maritime dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (*Nicaragua v. Honduras*). Judgement of 8 October 2007, *I.C.J. Reports* 2007.
- [25] *Western Sahara*. Advisory Opinion of 16 October 1975, *I.C.J. Reports* 1975.

Internetes hivatkozások:

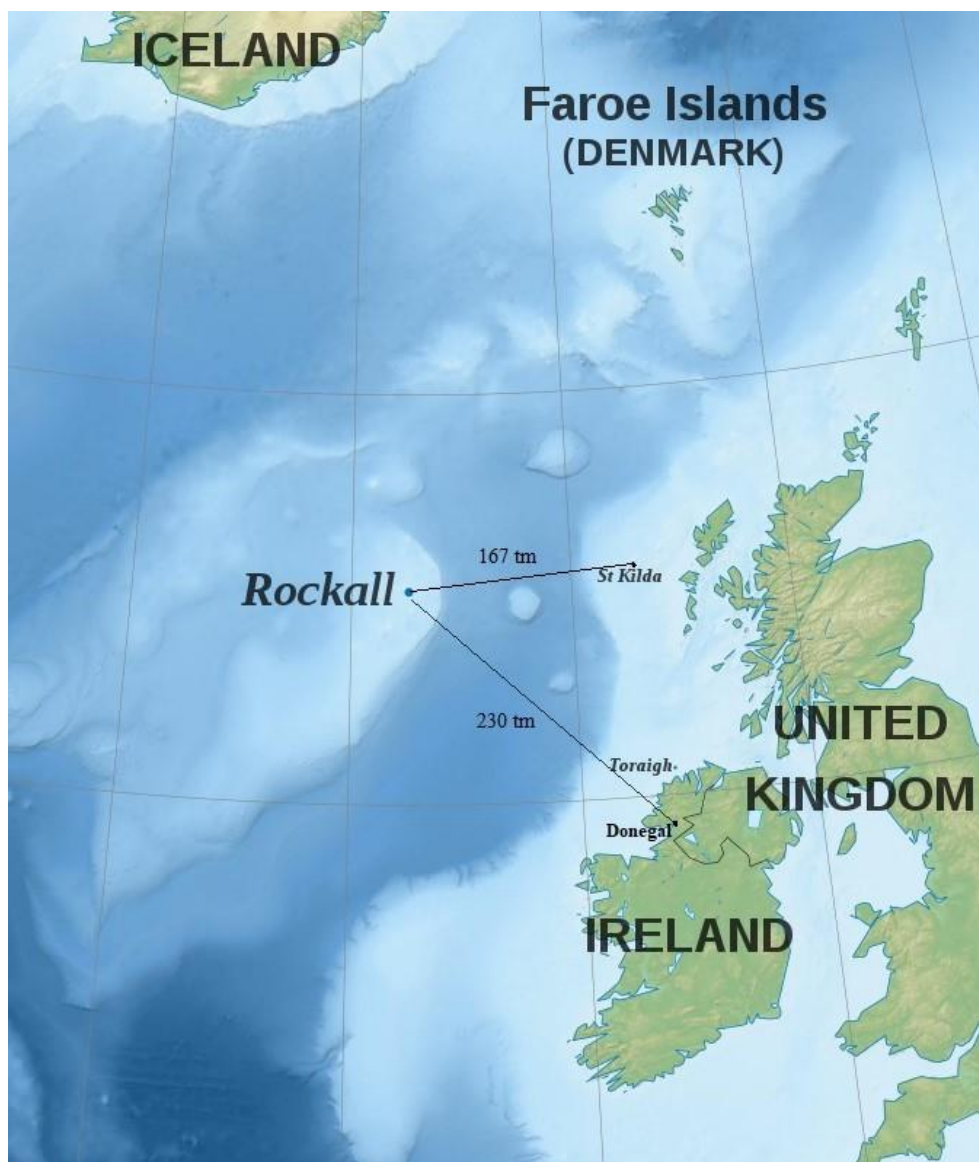
- [26] Az ír külgazdasági miniszter állítása: <https://www.oireachtas.ie/en/debates/question/2010-05-19/147/?highlight%5B0%5D=rockall>, 2020. február 18.
- [27] 2019. június 19-ei ír parlamenti vita során az ír halászati miniszter által ismertett ír álláspont. <https://www.oireachtas.ie/en/debates/debate/seanad/2019-06-19/4/?highlight%5B0%5D=rockall#s8>, 2020. március 20.
- [28] *Simon Coveney*, az ír miniszterelnök-helyettes (*Tánaiste*) és külügyminiszter a 2019. június 13-ai az ír és a skót kormányok közötti kapcsolatokról szóló parlamenti kérdésre adott írásbeli válasza: <https://www.oireachtas.ie/en/debates/question/2019-06-13/52/>, 2020. március 16.
- [29] Rockall, 31 July 1997, Volume 299, <https://hansard.parliament.uk/Commons/1997-07-31/debates/ca9aec6c-11e5-4731-acc2-874dd623e8bd/Rockall?highlight=rockall#contribution-f5db8f4b-1f5c-4610-bd33-894bb5a13db0>, 2020. március 25.
- [30] Rockall-Faroe Plateau, 12 July 1982 Volume 27, <https://hansard.parliament.uk/Commons/1982-07-12/debates/cb7eacb4-2024-4673-a3c8-19902364d94d/Rockall-FaroePlateau?highlight=rockall#contribution-681ab65c-6167-4f4b-82bf-74c5e0b73c78>, 2020. március 25.
- [31] Severin CARELL: *Rockall- a timeline*. <https://www.theguardian.com/uk/2013/may/28/rockall-timeline>, 2020. február 17.
- [32] Jason RODRIGUES: *Archive: Rock of ages – over a century of reporting about Rockall*. <https://www.theguardian.com/theguardian/from-the-archive-blog/2013/may/28/rockall-nick-hanckock-archive#maincontent>, 2020. február 19.
- [33] John VIDAL: *'Hello Mum, I'm on Rockall': The £100 bn piece of rock*. <https://www.theguardian.com/theguardian/2011/jan/01/john-vidal-rockall>, 2020. március 30.

- [34] Fiona MITCHELL: *Irish and Scottish ministers to hold ‘intensive process’ in Rockall dispute*. <https://www.rte.ie/news/politics/2019/0628/1059066-rockall/>, 2020. március 29.
- [35] Shane O’BRIEN: *Brexit Britain and Ireland could still clash over ownership of Rockall in Atlantic*. <https://www.irishcentral.com/news/rockall-dispute>, 2020. március 30.
- [36] <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-highlands-islands-28335886>, 2020. március 14.
- [37] <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-48572774>, 2020. március 29.
- [38] Owen BOWCOTT: *Oil billions at stake as UN examines British claims to Rockall*. <https://www.theguardian.com/uk/2011/jan/01/oil-un-british-claims-rockall>, 2020. május 16.
- [39] <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-39544607>, 2020. május 15.

Mellékletek

1. melléklet

2. melléklet

3. melléklet